

KAP 2 HVORDAN KOMME I GANG?

Hva er studiearbeid?

Studiearbeid er organisert frivillig opplæring. Det kan være studie- og samtalegrupper, kurs, sang-, musikk- og dramagrupper. Som eksempler kan vi nevne dialoggrupper om hjem og familie eller verdispørsmål, bibelgrupper, temasamlinger eller kurs om lokalmiljø og arbeidsliv, matlagingskurs, kurs i håndverkstradisjoner, datakurs, Alphakurs, band og kor.

Gode grunner for studiearbeid

Studiearbeid kan være en av flere virkemidler for å bryte barrierer og knytte kontakter mellom nordmenn og innvandrere. Gjennom deltakelse i felles studieaktiviteter kan innvandrere og nordmenn bli kjent med hverandre. Da vil kunnskapen om hverandre øke og fremmedfrykten minke. Man kan gjennomføre kurs der nordmenn og innvandrere lærer om hverandres kultur, verdier og religiøse forankring. Gjennom kurs kan innvandrere bli kjent med sitt eget lokalmiljø, hvordan det fungerer og hvordan de kan forholde seg til forskjellige organisasjoner og etater.

Studiearbeidet vil på denne måten kunne fungere i et diakonalt perspektiv, der man gjennom studieaktiviteter bidrar til bedre samkvem, økt sosial tilhørighet og trivsel, økt tilgjengelighet og tilpasning til det norske samfunnet, og dermed økt livskvalitet.

Rekruttering

Ta kontakt med

- **Innvandrere** dere allerede har kontakt med i menigheten, organisasjonen og lokalmiljøet hvor dere bor. Be dem knytte videre kontakter innenfor det miljøet og den bekjentskapskretsen de har. Understrek overfor de ulike gruppene at dere har et genuint ønske om at dere skal lære av hverandre.
- **Nordmenn** som er interessert i å møte nye mennesker. Tilby dem en gyllen mulighet til å lære mer om andre kulturer og til å møte mennesker med rike ressurser og spennende livsbakgrunn.
- **Flyktningkontoret** i kommunen for å presentere for rette vedkommende hvilket tilbud dere gjerne vil gi til innvandrere i kommunen, for å bidra til bedre integrasjon og inkludering i lokalsamfunnet. Drøft med dem om de kan formidle invitasjoner til møter mellom innvandrere og nordmenn, gjerne med en beskrivelse av de temaene dere ønsker å drøfte i gruppene. Det er viktig å understreke både innhold i, og motivene for tilbudet.
- **Asylmottakene.** De fleste ledere på asylmottak vil være takknemlige for tilbud som kan aktivisere beboerne og

bidra til større trivsel. Det er igjen viktig å gjøre det tydelig hva som er innholdet i de tilbudene dere kommer med. Man bør få frem at representanter for kirker og menigheter ikke ønsker å øve noe press på sårbare mennesker i en vanskelig livssituasjon. Deres initiativ er uttrykk for et ønske om å inkludere mennesker fra andre kulturer i et fellesskap med nordmenn. Man må være bevisst på at opphold på mottak kan være kortvarig. Noen sendes tilbake til hjemlandet etter forholdsvis kort tid. Utlendingsdirektoratet ønsker at det skal opprettes kontakt mellom asylmottak og organisasjoner i lokalmiljøet.

- **Frivillighetsentraler** og andre organisasjoner i kommunen det kan være naturlig å samarbeide med.
- **Etniske foreninger.** Slike finnes det stadig flere av, spesielt i de større byene.

Praktiske detaljer

- **PR.** Reklame for initiativene våre kan formidles gjennom de kontakter vi har nevnt ovenfor. Men det kan også skje gjennom plakater og oppslag i kjøpesentre eller på andre offentlige steder. Det er viktig å være veldig tydelig på
 - HVA dere inviterer til
 - HVEM som inviterer
 - HVILKE grupper som er spesielt invitert
 - HVOR samlingen finner sted
 - NÅR samlingen finner sted
 - HVOR OFTE dere samles (Det anbefales at man samles minst hver annen uke).
- **Sted.** De fleste menigheter og organisasjoner har velegnede lokaliteter for grupper. Det er også mulig å låne lokaler gratis på skoler i kommunen (se avsnittet om tilskuddsordninger). Noen vil ha problemer med å samles i en kirke – dersom de ikke fra før har kristen bakgrunn. Det skaper gjerne en bedre ramme for samtale om man samles i et privat hjem. Det har dessuten en viktig signaleffekt om man inviterer hjem – vi inkluderer mennesker med en annen etnisitet til vårt eget hjem, hvor vi har våre personlige ting.
- **Tidspunkt.** Dette må man bli enig med gruppen om. De fleste grupper samles om kvelden, etter arbeidstid. For innvandrere som ennå ikke har kommet i arbeid, kan det være en fordel å samles på dagtid. For dem som har barn i skole eller barnehage, er dette en god løsning, men det kan være vanskelig å få nordmenn aktive i slike grupper. Det kan også være nyttig å få oversikt over helligdager i de ulike religioner. Noe av dette vil dere finne i avsnittet "Det religiøse mangfold."

- **Mat.** Dette er en katalysator for samtale og fellesskap. Et enkelt måltid kan være viktig for møtene våre, men maten må ikke være hovedsaken (dersom det da ikke dreier seg om matkurs!). Kaffe/te, en bolle eller kjeks gjør ofte nytten. Dersom gruppene går på omgang i flere hjem, kan man bli enige om hva slags type servering man skal ha. Dette må ikke forhindre at man ved enkelte anledninger har en mer innholdsrik servering – dersom vertskapet gjerne vil servere noe spesielt. I noen kulturer forventer man å få spørsmålet: "Vil du ha noe å drikke?" med det samme man kommer. Å ha noe mineralvann er lurt. Vær også oppmerksom på forskjellige høflighetskoder i forbindelse med servering og bespisning.
- **Transport.** Noen asylmottak er behjelpelige med transport til aktiviteter utenfor mottaket. Det er en fordel om man kan tilby skyss i de tilfeller hvor det er behov for dette. Når det gjelder fastboende er det viktig med faste avtaler. Etter hvert bør alle kunne komme til samlingene med egen eller offentlig transport.
- **Barnevakt.** Kanskje dere kan tilby barnevakt til dem som ikke kan delta i kveldssamlinger på grunn av små barn hjemme? Man bør også legge til rette for samlinger hvor hele familien kan delta.

Gruppen

Som ressursmaterieell til gruppearbeidet kan man benytte seg av den lille boken "En kilde til vekst" (Hege Irene Fossum) som er utgitt av tidligere Frikirkelig Studieforbund (fusjonert til K-stud - Kristelig studieforbund fra 2012).

- **Størrelse.** Det kan være ulike oppfatninger om hva som er en ideell størrelse på en gruppe. Antallet vil være noe avhengig av alder, mennesketyper og graden av deltakelse i samtalen. I en flerkulturell gruppe kan også språkferdigheter ha noe å si for hvor stor gruppen bør være. Vi anbefaler en gruppestørrelse på 6-8 personer, men et sted mellom fem og ti deltakere bør også kunne fungere godt.
- **Kjønn.** I noen innvandremiljøer vil det være aktuelt for kvinnene å delta i egne kvinnegrupper, og menn for seg i mannsgrupper. Det kan være tilfeller hvor resultatet blir best om man legger opp til egne grupper/aktiviteter for kvinner og menn. Her må man gå varsomt frem og legge forholdene til rette for at flest mulig kan delta.
- **Alder.** Gruppen kan man fordel bestå av mennesker i forskjellige aldre. I noen innvandremiljøer er det også en selvfølge at hele familien er med. Å dele ulike erfaringer, kunnskaper og holdninger på tvers av generasjoner er lærerikt og gir nye dimensjoner i dialogen. Det kan likevel være gode grunner for å ha grupper med mennesker i en bestemt aldersgruppe.
- **Leder.** Man trenger ikke være pedagog for å lede en samtalegruppe. Det er likevel viktig at lederen er ansvarlig for å

- introdusere temaet (eller få noen andre til å gjøre det)
- lede samtalen slik at alle som ønsker å si noe kommer til orde
- trekke noen konklusjoner eller samle tanker og ideer ved avslutningen

Man kan se på lederen som vertskap for en gruppe mennesker med forskjellig bakgrunn som kommer sammen for å lære av hverandre, og at han/hun som vertskap skal sørge for at alle føler seg vel, føler seg velkommen og opplever seg selv som et likeverdig medlem av gruppen. Lederen i gruppen skal ikke forelese, men mer være en katalysator som hjelper de andre til å komme med det de har på hjertet. Lederen må altså ikke være for dominerende, men ha evnen til å trekke samtalen inn på sporet om den er i ferd med å komme på avveie. I flerkulturelle grupper kan man av og til komme inn på temaer som er vanskelige og følsomme, og hvor oppfatningene kan være svært ulike. I slike tilfeller har lederen ansvar for at man viser respekt for andres standpunkter, at ingen opplever seg krenket. Dette betyr ikke at man skal unngå følsomme spørsmål, men da kreves det særlig varsomhet.

- **Språk.** Når vi skal uttrykke oss på et annet språk enn det som er vårt morsmål, har de aller fleste av oss erfart at det ikke er lett, selv om vi kanskje har rimelig gode språkkunnskaper. For mange innvandrere representerer språket en barriere som sterkt begrenser deres mulighet til å delta i en samtale, særlig når man snakker om temaer ut over det helt dagligdagse. Det krever mye språk å kunne snakke om følelser og det abstrakte. Her er det viktig med tålmodighet. Man kan ikke ha det travelt når man skal lete etter ord, og starte setninger om og om igjen. Det er lett å bli frustrert og gi opp når man føler at man ikke klarer å gjøre seg forstått.

Her må medlemmene i gruppen hjelpe hverandre. Vi må også passe på å gi anerkjennelse til deltakere som ennå ikke kan så mye norsk – oftest kan de atskillig flere språk enn vi, men de hører kanskje ikke med i en "vestlig" språkgruppe. Av og til kan det være nødvendig med tolking gjennom både ett og to språk før meningen blir tydelig for alle i gruppen.

Snakk langsomt og tydelig og unngå vanskelige ord. Vi har en klar tendens til å snakke fort og litt slurvete, spesielt når vi blir ivrige. Engasjementet er lite verdt hvis vi ikke blir forstått. Vi bør også ta hensyn til at utlendinger som forsøker å lære norsk i bokmålsutgave, er sjanseløse overfor våre dialekter. Derfor må vi moderere vår bruk av særegne dialektord i gruppesamlingene.

- **Kjøreregler.** Ulike kulturer har forskjellige kjøreregler som gjelder samtaler i en gruppe. Det er fornuftig å ha en runde ved begynnelsen av samlingen hvor man lar deltakerne si litt om hvordan slike regler praktiseres i deres kultur/miljø, og så bli enige om hva som skal gjelde i "vår" gruppe. I norsk kultur er det upassende å

avbryte en annen før vedkommende har fått sagt det han har på hjertet – i andre kulturer ses det på som positivt engasjement å avbryte. Det viktige er at man ved begynnelsen av samlingen blir enige om hvordan man skal ha det i gruppen. Man kan godt si at jo færre regler man trenger, dess bedre. Men akkurat dette med avbrytelser kan det være viktig å bli enig om.

Man bør også gjøre oppmerksom på at for at alle skal få anledning til å delta, må innleggene ikke være for lange. Ingen enkeltpersoner må få dominere.

Det er viktig å vise respekt for andres synspunkter, selv om man synes disse er urimelige, fremmede eller provoserende. Angrep på personer kan ikke aksepteres. Det må skilles mellom det å motsi innholdet i en ytring og det å angripe den som kommer med ytringen.

- **Oppfølging.** Hvis det som foregår i gruppene skal ha varig betydning, bør man snakke om hva som skjer etter at det siste gruppemøtet er avsluttet. Hvilke behov og ønsker finnes blant deltakerne i gruppen? En virkelig inkludering forutsetter et varig engasjement, muligheter for å være sammen i et sosialt miljø, i foreninger eller aktiviteter hvor alle kan delta som likeverdige medlemmer. Vennskap knyttes – vi søker etter arenaer hvor vi gjensidig kan trekke på hverandres kunnskaper og ressurser.

Eksempel på gruppe som metode i tverrkulturelt arbeid

”I fellesskap”

”Vi er veldig glad for denne gruppen,” sier Shahin fra Iran. ”Den blir en slags familie for oss som har familien i et annet land.” ”Her kan vi snakke om våre problemer og opplevelser, og gi hverandre støtte,” fortsetter Benter fra Kenya. ”Det er som terapi for meg. Jeg blir trist hvis jeg ikke er her.” Dette er uttalelser fra deltakere i en av de tverrkulturelle gruppene som drives i Oslo i regi av Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA).

Bakgrunn

Det hele startet i 1998 med prosjektet ”Forebyggende familiearbeid” blant innvandrere og flyktninger hvor vi ønsket å prøve ut gruppe som metode i det tverrkulturelle arbeidet. Gjennom 25 år hadde KIA brukt ulike metoder for å integrere våre nye landsmenn i samfunn og menighet, og vi hadde lyst til å prøve noe nytt. Vi hadde fått mange erfaringer og stilte oss stadig spørsmål om hvordan vi kunne gjøre vårt arbeid bedre. En del innvandrere, kanskje særlig de ikke-vestlige, har problemer med å finne seg til rette i det norske samfunnet. Det er vanskelig å omstille seg fra å leve i et kollektivt samfunnssystem med storfamilien i sentrum til et individualistisk samfunn med kjernefamilien som midtpunkt.

Hvordan kan slike familier få hjelp til å mestre sin hverdag i Norge på en bedre måte, slik at de kan unngå noen av de problemene som oppstår? Hvordan kan de få hjelp til å takle kulturkonfliktene? Vil gruppearbeid kunne fungere i det forebyggende arbeidet blant innvandrere? Kan arbeid i grupper gi dem mer selvtillit, gi dem mer kunnskap om det

norske samfunnet og norske leveforhold? Kan nordmenn få et annet forhold til innvandrere hvis de er med i en tverrkulturell gruppe? Hvilke innfallsvinkler og arbeidsmåter skal en i tilfelle bruke i denne type gruppearbeid?

Vi fikk støtte fra Barne- og familiedepartementet i tre år for å prøve ut metoden og fikk så gode erfaringer at vi har fortsatt med denne type gruppearbeid. Erfaringene fra gruppene og teorien sier oss at gruppedrift er et viktig faglig redskap når det gjelder egenverd og selvpoppfattelse, identitet og tilhørighet. I gruppene kan medlemmene dele sine erfaringer og få respons, de kan dele sine frustrasjoner, de kan hjelpe hverandre til å mestre nye situasjoner, de kan få ideer til å gjøre ting på andre måter og de kan få nye venner.

Vi har hatt ulike grupper, både tverrkulturelle og rene etniske grupper, manns- og kvinnegrupper. Det som har fungert best hos oss er tverrkulturelle kvinnegrupper som har vært en blanding av samtale- og aktivitetsgrupper – hvor også norske kvinner har vært deltakere.

Eksempel på gruppemøter

Tidsramme: To timer, fra kl. 17.00 – 19.00.

Vi sitter i en ring med lys i midten. Musikk til avslapning for å finne den indre ro. Så har vi en del øvelser for å løse opp muskler og være litt i bevegelse.

Deretter tar vi en «siden sist»-runde. Alle sier litt om hvordan de har det / har hatt det siden sist vi var sammen. Det er viktig å opparbeide en trygghet i gruppen, så alle har mot og frimodighet til å komme med det de måtte ha på hjertet. Alle har taushetsplikt. Gjennom denne runden/samtalen utkrystalliserer det seg gjerne et tema som vi utdyper etterpå. Gruppemedlemmene gir hverandre støtte og oppmuntring og kommer med forslag til løsninger på problemer. Ressursen i gruppen er hos deltakerne.

Gruppen har faste medlemmer. Det er viktig for identitet og trygghet.

Noen ganger har vi et fastlagt tema på forhånd, slik at alle kan forberede seg til samtalen. De temaer som har vært mest aktuelle, er:

- identitet - hvem er jeg i en ny kulturell sammenheng
- ekteskapet - forholdet storfamilie-kjernefamilie
- barna - norsk barneoppdragelse i forhold til den de har fra sitt opprinnelsesland
- språk og kommunikasjonsproblemer - hvordan kommunisere med nordmenn
- livet utenfor hjemmet, det norske samfunnet, den norske kulturen og religionen.

Andre ganger har vi en aktivitet som å lage en matrett, tegne, lage smykker, brette japanske servietter eller lignende. Her spiller vi på ressursene i gruppen.

Noen ganger kombinerer vi samtale og tegning. Vi tegner våre opplevelser/traumer og samtaler ut i fra tegningene etterpå. Vi har gjerne en kort kaffepause i løpet av

gruppemøtet. Medlemmene i gruppen har ansvar for denne hver sin gang.

Noen gode råd

Vi har god erfaring med å ha to gruppeledere, en hovedleder og en medleder, gjerne fra ulike land. På den måten kan de utfylle hverandre også på det kulturelle planet. En av de viktigste egenskapene for gruppelederne er å ha gode øyne og ører, kunne se og registrere hva som skjer i gruppen, skape en god og trygg atmosfære og lede gruppeprosessen i den retning som gruppen har bestemt. Det er fint å lage målsettingen for gruppen sammen med deltakerne.

Det er en del en må tenke nøye igjennom før en starter med grupper: Hvem skal være med i gruppen, hvor mange, hvordan skal en markedsføre tiltaket, hvilken målsetting skal en ha, hva slags struktur skal en ha på gruppen, hvilke arbeidsmåter skal en bruke, hvilket innhold osv. Planleggingen er viktig. Hvis en ikke vet hva en vil med gruppen, vet en heller ikke hvordan en skal jobbe, og en vet ikke om en har nådd målet når gruppearbeidet er slutt.

Det er viktig med faste rammer og strukturer på møtene og fast møtefrekvens. Vi har funnet at et gruppemøte annen hver uke med to timers varighet fungerer bra.

Vi har gode erfaringer med å drive grupper på denne måten og vil anbefale det til bruk i andre sammenhenger.

Du kan lese mer om denne type gruppearbeid i boka: "I fellesskap. Gruppe som metode i tverrkulturelt arbeid". Heftet gir teori og praktisk erfaring i hvordan en kan starte og drive tverrkulturelle grupper og gir forslag til aktiviteter og kreative teknikker. Den er skrevet av Jorunn Sundby (KIA) og utgitt av K-stud og kan bestilles hos K-stud Kristelig studieforbund.

Erfaringer fra pilotprosjektet i Sandnessjøen

Etter at vi var ferdig med pilotprosjektet, ble vi spurt mange ganger av folk som hadde vært med, om vi ikke skulle fortsette! Det gjaldt spesielt asylsøkere. De hadde lite eller ingenting å gjøre, og syntes disse møtene var givende.

Vi begynte ikke da med en gang, men høsten 2006 startet vi opp med flerkulturelle møter i et lokale sentralt i Sandnessjøen. En bra plassering med tanke på de norske som vi ønsket skulle komme. De fleste som kom var fra asylmottaket, og i den mørke, kalde årstid ble det nødvendig med transport til/fra mottaket. Tungvint – og kostbart. Så vi flytta etter et par år først til en skole som ligger ganske nær asylmottaket, og så til tv-stua på mottaket – og der har vi vært hele tiden siden. Det fungerer praktisk helt utmerket. Noen av beboerne har ansvar for å ordne til før møtet, og likedan rydde når vi er ferdig for kvelden. Det som kan være negativt, det er at det er godt for de som bor på mottaket å komme seg ut av rommene sine, og så kan det i tillegg være en enda større utfordring for lokalbefolkningen å skulle gå på møte på asylmottaket. Det kan vel så være, men vi så da vi var i dette sentrumslokalet, at det var ikke noe lettere å få nordmenn til å komme den gangen heller.

Når det gjelder ressursmateriellet, så brukte vi den i forbindelse med det tema vi hadde i forbindelse med pilotprosjektet – "Identitet". Det var et interessant tema, men det som er utfordringen i en slik sammenheng, er språket, kommunikasjonen. Senere har man fått teksten oversatt til farsi, fordi det var aktuelt, og det kan være en vei å gå. Ikke alle forstår engelsk, og man er nødt til å få både tekst og tale tolket.

Da vi oppholdt oss i det lokalet i sentrum, tok vi for oss et par av de andre emnene i permen – bl.a. "Fordommer", og da brukte vi opplegget til punkt og prikke. Men siden vi flytta møtene inn til tv-stua på asylmottaket, har vi måttet lagt om. Vi bruker opplegget som en mal i grove trekk, men det rommet vi oppholder oss i, gjør det svært vanskelig å ta for seg et tema som foreslått. Tv-stua har nemlig 3 dører! Og her kommer noen inn, mens andre går ut osv. Vi har prøvd, men måtte gi opp. Men man har ikke lagt fra seg tanken om å prøve igjen! For det er mye bra å hente fra ressursmateriellet!

Man har vært forsiktig med å berøre tema som religion og politikk, men vi vil ta opp emnet religion nå over påske – hva tror vi likt, hva er ulikt, og se hva vi kan bruke fra ressursmateriellet.

Møtene blir holdt hver torsdag mellom klokka 19-21, og består av en temadel, sosialt fellesskap med noe å spise og drikke, og sang og musikk. Vi er en "hard kjerne" av godt voksne norske damer som drar dette, og vi gjør det fordi vi liker det, og vi får så uendelig mye igjen!

Takket være pilotprosjektet "På vei mot et inkluderende samfunn" kom man i gang, og takket være det og all støtten vi får, er vi fortsatt i gang og vil gjerne holde på så lenge vi kan!

Vi har forstått at "ting tar tid" når det gjelder integrering, men hvis vi alle gjør litt der vi er, så blir det stadig litt bedre...

Kilde: Jorun Aune jo-elida@online.no

KAP 3 TEMAKAPITLER

Innledning

For at det skal være lettere å komme i gang med et studieopplegg, har vi laget noen rammer og forslag til hvordan samlingene kan gjennomføres. Her presenterer vi også en rekke temaer som vi mener er sentrale for felles drøfting i grupper. Temaene er valgt ut fra de erfaringer som er høstet i møte med mennesker fra andre kulturer. De tar opp spørsmål som oppleves aktuelle og viktige i det daglige liv.

Vi har laget ett samtaleopplegg til hvert tema. I de fleste oppleggene er det fire samlinger, med tre timers varighet. Noen kan synes at samlingene blir for lange. Man kan gjerne ha kortere samlinger, eller dele temaene opp i flere samlinger. Vi anbefaler ikke å ha kortere samlinger enn 2 timer, ellers kan det bli for kort tid til å få gode dialoger med tilstrekkelig framdrift. Vær oppmerksom på at for å få statsstøtte til gruppesamlingene må det samlede antall studietimer være minst 8.

Når mennesker med høyst ulik bakgrunn møtes til studieaktiviteter som dette materialet legger opp til, så vil det komme deltakere med forskjellig holdning til religion og trosspørsmål. I utgangspunktet er alle spørsmål om tro og religion velkomne. Men det vil ikke alltid være naturlig å gå nærmere inn på disse i gruppesamværet, med mindre de knytter an til samværets tema. Gruppens leder kan invitere de som ønsker det, til å snakke nærmere om dette etter samværets slutt. Det er viktig å være ryddig på dette området, så de som ikke er interessert i slike samtaler, føler at de deltar eller blir tilhørere mot sin vilje.